

1 JANUARI 1920.

AFLEVERING 9.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM

Prijs per Jaar / 6.50.

NATUURGENOT.

III.

EEN langen najaarsdag, van den mistigen morgen, als de spinnewebben en de herfstdraden nog verzilverd en bepareld zijn, tot aan den kleurigen zonsondergang, met een glanzend gelen westerhemel, met rozeroode, violenpaarse en gloeiend gouden wolkgevaarten, — zoo'n langen najaarsdag door te brengen in 't stille, bonte bosch! De woudbodem ademt een eigenaardigen geur uit, niet welriekend, niet kruidig of prikkelend, maar toch ook niet onaangenaam. Een beweeglijk lichtgewemel speelt over den bemosten grond en door 't veeltintige bladergewelf van de loofboomen. Scherp afgeteekend staan de heesters op een fond van schaduw, de sporkenboom in 't geel, de vogelkers in 't oranje. De lijsterbes laat zijn korallen trossen blinken tusschen de geveerde, bronzen bladeren, de braam is rood als bloed en aan den sneeuwbal hangen bessen van doorschijnend purper. Eerst meent men, dat er hier volkomen stilte heerscht. Maar weldra wordt men overal een rusteloos leven gewaar. Telkens verneemt men eenig geritsel; dan is het een meerle,

die scharrelt naar voedsel in 't dorre loof, dan zijn het een troep meesjes op de dagelijksche rondreis, dan is het een koerende duif, dan een heftig schetterende ekster, dan een nijdig krijschende gaai, dan een luid lachende groene specht, een klimmende boomklever, een fasant, een kraai, of zelfs een uil misschien. Tjoeroek—tjoeroek! — een eekhoorn komt uit de struiken voor den dag en wipt behendig over een paar kronkelige boomwortels. Nu gaat hij zitten, richt zich op, kromt den pluimstaart, wendt het kopje naar links, naar rechts en maakt een bevallig sprongetje. Tjoerk—tjok-tjok-tjok! — Nog een eekhoorn. Kjoorrr—kjoorrr! — Hoe-oe-tjoorrr! Meu-tjeurrr! Even een spelletje, en dan rennen ze een boom in. Van tijd tot tijd tikt een eikel van blad op blad en bereikt met een luideren tik den grond. Zie, honderden en duizenden van die mooie, gladde, glimmende eikels liggen over den bodem uitgestrooid, sommige zijn langwerpig, andere bijna kogelrond, deze toegespitst, geene afgeknot, er zijn gele en groene en bruine soorten, er zijn groote en kleine. Het liefst hebben we natuurlijk de dikke bommerts, met een sneeuw wit cirkelvlakje aan 't eene eind en een kort puntje aan 't andere. Met deze vult men mandje of zak dubbel zoo gauw als met die nietige donkerbruine vruchten van den eik bij 't slootje. Maar den besten buit behalen we toch nog steeds onder den knoestigen reus met de vele spechten-gaten. O ja, we kennen onze boomen zoo goed, we kennen het heele bosch door en door. 's Morgens haasten we ons naar de goeie plekjes en 't is wel een teleurstelling, als anderen ons vóór zijn geweest. En 't ergste is nog, dat we rekening dienen te houden met de schooltijden. Die school is een leelijke stoornis. Doch daaraan is nu eenmaal niets te veranderen. Gelukkig, dat we tenminste 's morgens en 's middags nog een paar uur hebben. — Hé, 't is haast niet uit te houden tusschen de vier muren, wanneer buiten de wereld baadt in zonneschijn. En dan, als 't waait, als we door 't venster de boomen zien wuiven en wenken! In 't bosch regent het dan eikels, en wij zitten met sommen of taalwerk opgescheept. Er komt een sterk verlangen in de borst een bijna onbedwingbaar verlangen. Was 't al maar weer Zaterdag! Zoo'n langen najaarsdag in 't herfstbosch! Eikels lezen. De ouders vonden 't een nuttige bezigheid en de kinderen waren meteen het huis uit. Men had een boterham meegenomen, men had wat appels en peren in de zakken, men wist ook nog hazelnoten en beukels, bramen en kroosjes. Het gezelschap moest niet te groot zijn, omdat men dan te licht tot spelen overging en er van 't verzamelen niet veel te recht kwam. Men keerde dan 's avonds altijd onvoldaan naar huis en was bovendien jaloersch op de makkers, die op hun eentje hadden gewerkt en nu zoo trotsch hun voorraad te kijk droegen. Men ging dus met een broer, een zuster of een goed vriend en maakte de afspraak, dat aan 't einde van den dag de verzamelde eikels eerlijk zouden verdeeld worden, waardoor de al te zeer opwindende concurrentie uitgeschakeld werd. Met rustigen ijver begon men te zoeken en te rapen. Na een poos roept Hendrik: „Kijk eens even; een egel”. Hij ligt als een stekelbal roerloos in de ruigte. Een egel is altijd het bekijken waard. Zou hij niet willen

loopen? Hij wordt op de vlakte gerold, maar er komt geen beweging. „'t Zal hem te licht zijn”, beweert Hendrik. Als we, een uurtje later, na de boterham, weer eens gaan zien, is 't beest toch verdwenen. Een roodborstje strijkt vlak bij ons neer. Wat wil het? Rustig blijft het op dezelfde plek en schijnt ons aan te staren. Rrt! daar vliegt het naar wat omgewoelde bladeren en pikt iets op. Vervolgens gaat het weer op den uitkijk zitten. We praten fluisterend, om 't niet te verjagen. Het vogeltje wordt hoe langer hoe vertrouwelijker en zoekt zijn gading vlak bij onze voeten. Fuut-fuut-fuut. In den top van een jong dennetje zit een goudvink. Mooier vogel kennen we niet. Bloedrood is zijn borst, fluweelzwart zijn kop. Natuurlijk verschijnt zijn wijfje ook, want die goudvinken gaan altijd in paren uit. —

Voor hagedissen zijn we niet bang, maar de slangen gaan we liever uit den weg. 't Is in den regel wel een ringslang of een gladde slang, wanneer we er eentje zien schuifelen, doch alleen de gedachte aan adders doet je 't zekere voor 't onzekere kiezen; waarom zouden we niet een anderen boom opzoeken, nu we hier toch haast alles opgeraapt hebben. En Hendrik begint van vergiftigde paddenstoelen te vertellen. Hij gelooft, dat ze eigenlijk geen van alle deugen. 't Zijn ook zulke rare dingen. Hij weet er wat, die eerst wit zijn en later tot zwarten inkt vervloeien. En uit sommige komt stof, rook, als je er tegen stoot. Ben je wel eens door 't laantje gelopen achter de schuur van Gesink? Nu, dan heb je 't ook wel geroken. Een akelige lucht. Men zou er naar van worden. — Waar dacht je dat die weeë lucht vandaan zou komen? — Van paddenstoelen. — Neen hoor, Hendrik moet er niets van hebben.

Winter in de bosschen van de Byvanck.

Foto VAN ZANTEN, te Zevenaar.

Wanneer de avond begint te dalen, de diepte van 't bosch in schemer wordt gehuld, zou men zich kunnen verbeelden, dat de grillige stammen mensche-lijke gestalten verkregen en er geheimzinnig gefluisterd werd in de kruinen. Onwillekeurig richt men zich naar den zoom van 't woud.

Er volgt een nacht met droomen over boschgeesten en over kabouters, die op paddenstoelen in een kring om een boomstam geschaard zitten.

In 't bonte najaarsbosch: op den achtergrond de Slagsche Beuk.
Foto VAN ZANTEN te Zevenaar.

Maar den volgenden morgen ligt de wereld weer klaar en nuchter in den ochtendzonnenschijn. De eikellezers slenteren weer langs de landwegen, vooral kinderen, de meesten van groote gezinnen in kleine huisjes. Moet men medelijden met die „stumperds” hebben? En zouden ze er dan zoo veel te beter aan toe zijn, indien ze, met behoorlijk veel zakgeld naar de kermis of naar een bioscoop konden gaan? Nog een vraag: Wie smaakt het reinst natuurgenoet, de landeigenaar, die alleen in de bosschen komt om het werk van zijn arbeiders te beoordeelen of de arbeider, die er jaren lang dag aan dag in werkt? — We behoeven hier ook niet uit te maken, wie het best, het zuiverst geniet. In elk geval hebben de boerenjongens, en ook de boerenmensen, in den Achterhoek een rijke

wereld om zich heen. Wel heeft de oorlog slachtoffers gemaakt onder 't boomen volk, wel wordt haast overal de horizon wijder, maar het zal toch nog lang en zeer lang duren, voor hier alles effen en vlak en glad geschoren is. Winterswijk, Slangenburch, Byvanck..... Ja, vooral ook de Byvanck bezit mooie bosschen. Het landgoed ligt vlak aan de grens, bij het dorpje Beek, ten noordwesten van de Montferlandheuveld. De houtvester is er, geloof ik, in de eerste

plaats jager, en in de tweede plaats natuurvriend, of mogelijk ook omgekeerd. Hij laat u zijn keurige verzameling van jachtvogels zien, netjes opgestopt en sierlijk uitgesteld in een glazen kast. Ondertusschen komt het gesprek van zelf op 't natuurleven en dan hoort ge veel van hazelaars- en wilgekatjes in 't vroege voorjaar, van anemonen, van varens en van boomen. Hier praat men niet van eiken en beuken in 't algemeen, hier vertelt men u de geschiedenis van den Kasteeleik, alsof men 't over een bloedverwant had. De boomen zijn hier persoonlijkheden, elk met bepaalde eigenschappen. Men stelt u den Koepelbeuk voor en den Slagschen beuk en vele andere. Zoo'n intieme omgang met planten heeft veel bekoorlijks. Nietwaar, toen we nog jongens waren en in den herfst gingen eikels lezen, noemden we ook de boomen met eigennamen: de Lange, de Knoestige, de Spechteneik, de Kroezeboom. Het ontging ons niet, wanneer een of andere

vriend in 't woud door den bliksem was getroffen en we wachtten in spanning af, of hij 't nog overleven zou.

De eikels werden minder, de bladeren werden meer. Gierend raasde de storm over de vlakte en in 't bosch hoorde men een machtig bruisend geluid, een steunen en zuchten, een klagen en kraken. De bladeren stoven rond en de kruinen begonnen zich als fijn netwerk van takken af te teekenen. — Toen natte, kille dagen. — Toen grijze mistige dagen. En eindelijk de wit berijpte morgens, de zonnige middagen, de vorstige nachten vol stergeflonker. Dan komt ten slotte nog de donzige sneeuw. Wat is 't bosch dan weer mooi: een lentewoud in 't wit. — Ik heb nooit geweten, dat er in ons land volwassen menschen zijn, die nog nimmer een besneeuwd bosch hebben gezien. Maar dat ze bestaan is me onlangs gebleken, toen ik een brief ontving van iemand uit de stad, die er opgetogen over schreef en meteen vertelde, dat hij 't nog nooit eer had waar-

genomen. Een klein beetje medelijden met de menschen tusschen de steenen heb ik toen wel gevoeld; zij van hun kant spreken trouwens ook vaak genoeg hun medelijden uit over ons „die daar zoo achteraf zitten”.

Ons winterbosch blijft stil en verlaten tot tegen Kersttijd. Dan willen ze in dorp en stad graag hulst hebben, hulst met bessen. Of ik de plekjes wijs? 't Zou jammer zijn, als de mooie altijdgroene loofboom werd uitgeroeid. Toch — er is nog zoo veel hulst — men gunt een ander ook eens wat — en dus.... We gaan wat hulst zoeken. We zullen daarbij stellig roodborstjes ontmoeten, en winterkoninkjes, en meesjes, en vinken. We kijken nog eens uit naar paddenstoelen en mossen en korstmossen. En we vinden 't bosch zoo plechtig stil; een tempel van ongekorven hout. Wie weet, of we er niet een paar reeën tegen komen, die naar een akker met wintergraan zijn geweest, mogelijk ook een vos, die naar konijnen zoekt, een otter, die bij de beek loert op visschen, een marter, die een sluimerend eekhoorntje hoopt te verrassen; al deze dieren toch komen in de Graafschap wel voor. Maar, al zagen we niet anders dan sombere kraaien of lustige lijsters, we zullen ons over de frissche wandeling niet beklagen. Het landschap op zich zelf en de stemming, die er over ligt, geven al genot genoeg. Konden we nu dien hulststruik maar meenemen, zooals hij daar staat. Elk blad draagt een laagje sneeuw en iedere roode bes is wit beplekt. Hoe de natuur toch overal en altijd het schoone weet voort te brengen! — Het gaat niet anders; we moeten de sneeuw maar afschudden van de takken en ze er dan thuis weer bij denken, trouwens zonder sneeuw is hulst met bessen meer dan mooi. — Zoo, en nu gaan we verder; we moeten toch ook onze oude eiken nog eens weer zien, die daar zoo ernstig staan te droomen van de lieve groene lente met lijsterliederen in den morgen en nachtegalezang op de zachte, zoele avonden, die ons herinneren aan de lange najaarsdagen in 't bonte bosch, toen we nog kinderen waren.

Kotten.

G. J. MEINEN.

VAN ARISTOTELES TOT PASTEUR.

V. William Harvey (1578—1658).

Wij hebben gezien hoe in den tijd van de wedergeboorte van kunsten en wetenschappen vele mannen hun krachten wijdden aan biologische onderzoekingen. Het is niet toevallig, dat deze mannen artsen waren; immers, geneeskunde en natuurlijke historie waren reeds in de Oudheid aan elkaar gekoppeld; de poging van Aristoteles, om van de dierkunde een afzonderlijke wetenschap te maken was mislukt. De biologen waren artsen met belangstelling voor de natuur. Weliswaar hebben de geneeskundigen veel tot den opbloei onzer wetenschap bijgedragen en som-